

Overweging Psalm 22,1-25 Matteüs 27,39-50

Ruim 42 jaar geleden bezocht ik een oude dame in het ziekenhuis. Na een op zich simpele operatie kreeg ze te maken met meerdere infecties en inmiddels lag ze er al bijna een half jaar. Ze had de moed verloren. En wat ze nog het ergste vond was dat ze niet meer kon bidden. Ze was het vertrouwen in God kwijt geraakt. Ze voelde zich door Hem verlaten.

Ik was nog jong. Wat moest ik zeggen? Ineens schoten die kruiswoorden van Jezus mij te binnen: "God mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?". Met schroom nam ik die woorden in de mond. Tot mijn verrassing zei ze: "Dat zal ik vanavond voor het slapen gaan, bidden." De volgende dag vertelde ze mij onder tranen, dat ze het had gedaan, dat ze die kruiswoorden in haar mond had genomen en dat ze zich voor het eerst weer gehoord voelde. Haar lijden was niet minder geworden, maar zij wist zich in haar verlatenheid niet meer alleen!

Jezus aan het kruis was haar lot komen delen.

In deze dagen van Corona houden kerken gebedsuren; gelovigen van allerlei kerkelijke richtingen verbinden zich om gezamenlijk te bidden tot God. En natuurlijk wordt er gebeden dat er een einde mag komen aan deze pandemie. Om het simpel te zeggen: mensen bidden om een ingrijpen van God; maar misschien is de verbondenheid in het bidden en de verbondenheid met allen die geslagen zijn door deze ziekte nog veel belangrijker dan een mogelijk ingrijpen van God.

Als ik dat zeg is dat voor sommigen vloeken in de kerk, maar het is in deze lijdenstijd goed te beseffen dat God niet altijd het lijden wegneemt. En misschien is het beter het 'waarom' van deze situatie overeind te houden dan te doen als sommige van onze christelijke broeders, die menen te weten waarom dit lijden is en die durven stellen dat deze coronacrisis moet worden gezien als de 'straffe Gods'. Bij zulke uitspraken vraag ik me telkens weer af: Welk beeld hebben deze mensen in Godsnaam van God? En waar is het mededogen?

Natuurlijk is er die tekst in het evangelie van Lucas, in hoofdstuk 17, waar staat dat op de dag van de Mensenzoon, de een zal worden aangenomen en de

ander zal worden 'verlaten', zoals de Statenvertaling vertaalt. Het is mijn overtuiging dat het daar niet gaat om Gods willekeur. (Dat Hij de een aanneemt en de ander verstoot.) Het gaat daar over de dag waarop de daden van mensen zullen worden gewogen en dat de een zich bij de Heer thuis mag weten en dat Hij van de daden van anderen zijn handen aftrekt. In het licht van de eeuwigheid is er veel dat de toets der kritiek niet zal kunnen doorstaan en dat zal worden opzij gelegd. Maar dat is heel wat anders dan de verlatenheid waarover Jezus spreekt aan het kruis. Er staat in het Grieks ook een totaal ander woord.

Als de bijbel spreekt over 'verlaten' (en dus ook als Jezus dat woord gebruikt), dan gaat het in de eerste plaats om de beleving van mensen dat zij in de steek gelaten zijn door anderen. Je hoort dat in psalm 22, waar de psalmist God vraagt waarom Zijn mensen, Gods mensen, hem verlaten hebben.

Hij voelt zich minder dan een mens, een worm. Mensen die de spot drijven met zijn lot. Mensen die op geen enkele manier Gods barmhartigheid laten zien. " Een troep stieren staat om mij heen, roofzuchtige, brullende leeuwen sperren hun muil naar mij open. Honden staan om mij heen, een woeste bende sluit mij in, zij hebben mijn handen en voeten doorboord."

Het is de ervaring van mensen die zich verlaten weten. Een vrouw die door haar man is verlaten en geen recht vindt. Mensen die in nood zijn geraakt en geen enkel vangnet meer hebben, aan de heidenen overgeleverd. De wreedheid van mensen die de ander juist in zijn of haar nood in de steek laten. Dan ben je aan de heidenen overgeleverd. En om met Karl Barth te spreken: bereiken we niet allemaal soms dat stadium van heidendom, als wij het medeleven met wie getroffen zijn niet meer kunnen opbrengen? Zijn wij zelf niet soms die cynische omstander, die zijn handen van de ander af trekt en denkt: "Hij zoekt het maar uit. Laat God haar maar redden?" En wat betekent dat bijvoorbeeld voor de vluchtelingen op Lesbos, of de kinderen in Jemen? Wat betekent het in de situatie dat een pandemie over de wereld raast? Waar is dan ons mededogen met die mensen in landen die het meest getroffen worden en waar er niet voldoende geld is voor medische zorg en het opvangen van de economische gevolgen? Zijn het niet juist die mensen die zich verlaten mogen noemen?

Het is die verlatenheid die telkens weer in de gelovige geschiedenis wordt beleefd. Het is de verlatenheid uit het boek Esther, waar Mordechai zijn kleren scheurt in rouw en roept, zoals de Statenvertaling vertaalt, met een groot en bitter geroep.

De verlatenheid van Jezus aan het kruis, is dan ook allereerst de verlatenheid om wat mensen Hem hebben aangedaan en elkaar nog steeds aandoen.

Als je vanuit de kruiswoorden van Jezus het gebeuren op Golgotha opnieuw bekijkt, dan beseft je dat het mensen zijn die Hem dit aandoen. Voorbijgangers drijven de spot met Hem. “Jij was toch degene die de tempel kon afbreken? Als je dan de Zoon van God bent, red dan jezelf!” En zelfs de mensen die bij uitstek degenen zouden moeten zijn, die het gezicht van God in deze wereld laten zien, hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten van het volk spotten met Hem en roepen dat Hij zich zelf maar moet redden. En ze nemen dezelfde woorden in de mond als de mensen die de psalmist belagen: Hij heeft zijn vertrouwen in God gesteld, laat die Hem dan redden!” En als dan zelfs de lotgenoten, degenen die hetzelfde lot ondergaan, Hem beschimpen, dan is het failliet van de menselijkheid compleet. Dan is het ‘nacht’, zoals de joodse schrijver Eli Wiesel zijn boek over het concentratiekamp Auschwitz noemt. Want kan het donkerder zijn dat op het moment dat een jonge jongen geheel onschuldig wordt opgehangen en niemand wat doet? En Wiesel schrijft daar: ik hoorde iemand achter mij roepen: “Waar is God?” En een stem in mij antwoordde: “Daar hangt Hij”.

Zo aardedonker werd het daar midden op de dag, aardedonker, drie uur lang. Waar is God?

En dan roept Jezus, zoals Mordechai in het boek Ester roept. Maar waar het bij Mordechai een roep in het luchtledige lijkt, een uiterst teken van rouw, daar is het bij de Heer een roep omhoog. Met de woorden van de psalm roept Hij: “Eli, Eli, lema sabachtani? Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?” Hij deelt de verlatenheid, die mensen wordt aangedaan. De verlatenheid die het gezicht van God en het zicht op God doet verdwijnen. Maar tegelijkertijd roept Hij omhoog met de woorden van psalm 22. Een psalm die in vs.25 zegt: Hij, God, veracht de zwakke niet, verafschuwt niet die wordt vernederd, Hij wendt zijn blik niet af, maar hoort zijn hulpgeroep.

De mevrouw die ik 42 jaar geleden bezocht in het ziekenhuis voelde zich in de steek gelaten. De bron van haar geloof was opgedroogd. En misschien beeldde ze zich wel in dat zij behoorde tot die groep die door Gods willekeur verstoten was. Want in dat geloof was ze wel opgevoed. Maar toen zij de woorden van Jezus aan het kruis in haar mond nam, wist ze zich deel van een oud verhaal. Het water ging weer stromen en ze besepte dat de Heer Jezus ook haar lot was komen delen en ze kon langzaam weer geloven in een meelevende en barmhartige God.

Het kruiswoord van Jezus “Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?” maakt ons bewust van onze schuldigheid aan lijden en verstoting. We kunnen daar niet genoeg bij stil staan. Want in de macht van het lijden komen al die verlaten zielen door Hem in het zicht. Maar tegelijkertijd, klinkt in dit kruiswoord de belofte: Onze God verlaat u nooit. Amen.